

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBA

NUTARIMAS

DĖL VIEŠUOSIUS INTERESUS ATITINKANČIAS PASLAUGAS ELEKTROS ENERGETIKOS SEKTORIUJE REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS ĮSTATYMO 4 STRAIPSNIO REIKALAVIMAMS TYRIMO NUTRAUKIMO

2015 m. kovo 19 d. Nr. 1S-27/2015

Vilnius

(1) Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2015 m. kovo 19 d. posėdyje išnagrinėjo klausimą dėl viešuosius interesus atitinkančias paslaugas (toliau – VIAP) elektros energetikos sektoriuje reglamentuojančių teisės aktų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo.

Konkurencijos taryba nustatė:

(2) Konkurencijos taryba 2011 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1S-212 pradėjo tyrimą dėl VIAP reglamentuojančių teisės aktų atitikties Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

(3) Tyrimas pradėtas pagal 2011 m. kovo 1 d. gautą Lietuvos pramonininkų konfederacijos (toliau – Pareiškėjas) pareiškimą, kuriame buvo teigiama, kad Lietuvos Respublikos energetikos ministro (toliau – Energetikos ministras) ir Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (toliau – Komisija) poįstatymiais teisės aktais nustatytas VIAP sąrašas bei mokėjimų už šias paslaugas teisinis reguliavimas privilegijuoja elektros energiją gaminančias termofikacines elektrines, pagamintą šilumą tiekiančias į aprūpinimo šiluma sistemas, ir juridinius bei fizinius asmenis, elektros energijos gamybai naudojančius atsinaujinančius energijos šaltinius, o pagamintą elektros energiją naudojančius savo reikmėms¹.

(4) Pareiškėjas skundė šių teisės aktų nuostatas:

(a) Energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymo Nr. 1-214 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje sąrašo nustatymo“ (toliau – VIAP sąrašas) 1.2 papunktį;

(b) Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Energetikos ministro 2009 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1-215 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – VIAP teikimo tvarkos aprašas), 6.2, 8.2, 25, 26.2 ir 26.3 papunkčius;

(c) Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos skaičiavimo metodikos, patvirtintos Komisijos 2007 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. O3-82 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos skaičiavimo metodikos“, 3 ir 4 punktus.

(5) Konkurencijos taryba nagrinėjo poįstatyminių teisės aktų nuostatas, susijusias su galimu skirtingų konkurencijos sąlygų sudarymu nustatant, kokiems ūkio subjektams yra kompensuojama už VIAP teikimą, taip pat nustatant, iš kokių ūkio subjektų yra renkamos (nerenkamos) kompensavimui už VIAP reikalingos lėšos.

(6) Atsižvelgiant į tyrimo metu nagrinėto teisinio reguliavimo kompleksiskumą, prieš atliekant detalią Pareiškėjo skundžiamų teisės aktų atitinkamų punktų analizę, būtina įvertinti, kas yra VIAP, kokie yra šių paslaugų teikimo ir finansavimo principai ((8)-(18) pastraipos).

¹ Lietuvos pramonininkų konfederacijos 2011 m. kovo 1 d. raštas (bylos 1 tomas, 1-8 lapai).

(7) Pareiškėjo skundo argumentai ir ginčijamos teisinio reguliavimo nuostatos (aktuali jų redakcija), kurios, Pareiškėjo nuomone, pažeidžia Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus, dėstomos šio nutarimo (19)-(30) pastraipose.

1. Dėl VIAP reglamentavimo

(8) Viešuosius interesus atitinkančios paslaugos (VIAP) yra įstatymų nustatytais atvejais Lietuvos Respublikos Vyriausybės įpareigojimu energetikos įmonių teikiamos paslaugos, kuriomis siekiama įgyvendinti valstybės energetikos, ūkio ir (ar) aplinkos apsaugos politikos strateginius tikslus energetikos sektoriuje ir apginti teisėtus visuomenės interesus².

(9) Kaip nurodė Lietuvos Respublikos energetikos ministerija³, VIAP koncepcija įtvirtinta 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančioje Direktyvą 2003/54/EB⁴. Minėtos direktyvos 3 straipsnio 2 dalis numato, kad valstybės narės elektros energijos sektoriuje veikiančioms įmonėms gali nustatyti įpareigojimus teikti bendros ekonominės svarbos viešąsias paslaugas, kurie gali būti susiję su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, reguliarumą, kokybę bei kainą, bei su aplinkos apsauga, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą, energiją iš atsinaujinančių išteklių ir klimato apsaugą. Taip pat minėta direktyva numato, kad valstybės narės numatytiems tikslams pasiekti įgyvendina priemones, kurios gali apimti atitinkamų ekonominių paskatų taikymą, panaudojant galiojančias nacionalines ir Bendrijos priemones, reikalingas tinklo infrastruktūros, įskaitant tinklų sujungimo pajėgumą, priežiūrai ir statybai.

(10) Lietuvoje su elektros energijos gamyba susijusioms VIAP priskirtinos paslaugos, įvardintos Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatyme⁵. Šių paslaugų teikėjams yra kompensuojama už VIAP teikimą. Kompensavimui už VIAP reikalingos lėšos yra surenkamos iš asmenų už jų faktiškai suvartotą elektros energijos kiekį (taip pat ir už asmenų, gaunančių elektros energiją tiesioginėmis linijomis, suvartotą elektros energijos kiekį), tai yra, įskačiuojamos į elektros energijos kainą.

(11) Elektros energetikos įstatymo 2 straipsnio 51 dalis numato, kad viešieji interesai elektros energetikos sektoriuje – veikla ar neveikimas elektros energetikos sektoriuje, tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su valstybės energetiniu ir (ar) visuomenės saugumu, elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu ir kitais šiame įstatyme numatytais darnios elektros energetikos sektoriaus plėtros tikslais. To paties įstatymo 2 straipsnio 52 dalis numato, kad viešuosius interesus atitinkančios paslaugos – įmonių teikiamos paslaugos, kurių sąrašą, teikėjus ir teikimo tvarką tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, vadovaudamasi šio įstatymo 74 straipsnyje nustatytais bendraisiais reikalavimais ir viešaisiais interesais elektros energetikos sektoriuje.

(12) Atsižvelgdama Elektros energetikos įstatymo nuostatas, Vyriausybė 2012 m. liepos 18 d. priėmė nutarimą Nr. 916 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuriuo patvirtino Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašą (toliau – Paslaugų teikimo tvarkos aprašas). Minėtu aprašu nustatytas VIAP sąrašas, kuris yra identiškas Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 1 dalyje numatytam sąrašui, o taip pat nustatyti įpareigojimai teikti šias paslaugas, šių paslaugų teikimo kompensavimo tvarka, VIAP lėšų surinkimas.

(13) Remiantis Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 3 punktu, VIAP lėšos administruojamos vadovaujantis Vyriausybės patvirtintu Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administravimo tvarkos aprašu. Atitinkamai, 2012 m. rugsėjo 19 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 1157

² Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 2 straipsnio 35 dalis.

³ Energetikos ministerijos 2011 m. kovo 22 d. raštas, atsakymas į 1 klausimą, (bylos 1 tomas, 57 lapas).

⁴ OL 2009 L 211, p. 55-93.

⁵ Žin., 2012, Nr. 17-752, 74 straipsnio 1 dalyje.

„Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtino Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje lėšų administravimo tvarkos aprašą (toliau – VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašas).

(14) Komisijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. O3-279 „Dėl Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje kainos nustatymo metodikos patvirtinimo“ buvo patvirtinta nauja Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje kainos nustatymo metodika (toliau – Metodika)⁶.

(15) Taip pat Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutarimo Nr. 1035 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjų ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo apimties 2013 metams nustatymo“ 1 punktu nustatytas asmenų, kuriems pavedama teikti Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2-7.6 papunkčiuose nurodytas VIAP, sąrašas.

(16) Energetikos ministro 2013 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. 1-81 „Dėl kai kurių energetikos ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ Pareiškėjo skūsti VIAP sąrašas ir VIAP teikimo tvarkos aprašas buvo pripažinti netekusiais galios.

(17) Tyrimo metu nustatyta, kad į Paslaugų teikimo tvarkos aprašą, VIAP lėšų administravimo tvarkos aprašą ir Metodiką iš esmės buvo perkeltos Pareiškėjo skūstos VIAP sąrašo, VIAP teikimo tvarkos aprašo ir Komisijos 2007 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. O3-82 patvirtintos metodikos nuostatos.

(18) Atsižvelgiant į tai, toliau nagrinėjant Pareiškėjo skundžiamą reguliavimą bus pasisakoma dėl atitinkamų šiuo metu galiojančių Vyriausybės nutarimų ir Metodikos nuostatų.

2. *Dėl Pareiškėjo skundžiamo kompensavimo už VIAP teikimą gaminant elektros energiją termofikaciniu režimu*

(19) Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2 papunktis numato, kad VIAP apima elektros energijos gamybą termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir sutaupomas toks kiekis pirminės energijos, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia⁷. Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 13 punktas numato papildomą reikalavimą, tai yra termofikacinė elektrinė pagamintą elektros energiją privalo tiekti į elektros tinklus. Taigi tik šilumą ar tik elektros energiją gaminančių ūkio subjektų veikla arba termofikacinių elektrinių veikla, kai savo pasigaminta elektros energija yra suvartojama savo reikmėms arba pagaminta šiluma netiekama į aprūpinimo šiluma sistemas, nėra VIAP. Atitinkamai, Pareiškėjo nuomone, šie subjektai yra diskriminuojami kitų termofikacinių elektrinių, kurių veikla yra VIAP, atžvilgiu, todėl sudaromos skirtingos konkurencijos ir veiklos sąlygos⁸.

(20) Už VIAP privalo mokėti elektros energijos vartotojai ir elektros energijos gamybos leidimus turintys asmenys, prisijungę prie perdavimo, skirstymo tinklų ar tiesioginės linijos, gaminantys ir vartojantys elektros energiją savo ūkiniams poreikiams. Todėl, Pareiškėjo teigimu⁹, termofikacinės elektrinės, kurių veikla nėra VIAP, už pagamintą ir savo reikmėms suvartotą elektros energiją apmoka už VIAP ir tokiu būdu remia kitas termofikacines elektrines, kurios nemoka už VIAP, kai pagamintą elektros energiją tiekia į elektros tinklus. Pareiškėjo nuomone¹⁰,

⁶ Pareiškėjo skūsta Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos skaičiavimo metodika, patvirtinta Komisijos 2007 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. O3-82 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos skaičiavimo metodikos“, buvo pripažinta netekusia galios Komisijos 2011 m. liepos 7 d. nutarimu Nr. O3-166 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje kainos nustatymo metodikos patvirtinimo“.

⁷ Nustatant, ar termofikacinių elektrinių bendra šilumos ir elektros energijos gamyba laikytina efektyvia, atsižvelgiama į kilmės pažymėjimus, išduotus Elektros energijos, pagamintos didelio efektyvumo kogeneracijos proceso metu, kilmės garantijos pažymėjimų išdavimo taisyklėmis (Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 15 punktas).

⁸ Lietuvos pramonininkų konfederacijos 2011 m. kovo 1 d. raštas (bylos 1 tomas, 4 ir 5 lapai).

⁹ Lietuvos pramonininkų konfederacijos 2011 m. kovo 1 d. raštas (bylos 1 tomas, 7 lapas).

¹⁰ *Ibidem*.

aukščiau minėtų asmenų suvartotos elektros energijos apskaičiavimo tvarka, kuria remiantis apskaičiuojamos VIAP lėšos ir vykdomi VIAP lėšų išmokėjimai, įskaitant mokėjimus termofikacinėms elektrinėms, teikiančioms Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2 papunktyje numatytą VIAP, taip pat yra nepagrįsta.

(21) Tyrimo metu nustatyta, kad Elektros energetikos įstatymas įtvirtina baigtinį sąrašą paslaugų, kurios priskiriamos VIAP. Šio įstatymo 74 straipsnio 1 dalis numato, jog „[s]iekiant įgyvendinti valstybės energetikos, ekonominės ir aplinkos apsaugos politikos strateginius tikslus elektros energetikos sektoriuje ir užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą, Vyriausybė, vadovaudamasi šio ir kitų energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančių įstatymų nuostatomis, gali nustatyti, kad viešuosius interesus atitinkančioms paslaugoms elektros energetikos sektoriuje priskiriama: <...> 2) elektros energijos gamyba termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir yra sutaupomas toks pirminės energijos kiekis, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia.“.

(22) Remdamasi aukščiau nurodyta Elektros energetikos įstatymo nuostata, Vyriausybė patvirtino VIAP paslaugų sąrašą šioms paslaugoms priskirdama elektros energijos gamybą termofikaciniu režimu, kai pagaminta šiluma tiekama į aprūpinimo šiluma sistema. Tačiau minėta Elektros energetikos įstatymo nuostata nenumato, kad termofikacinė elektrinė pagamintą elektros energiją privalo tiekti į elektros tinklus.

(23) Elektros energijos gamintojas pagamintą elektros energiją gali tiekti į elektros tinklus, suvartoti savo reikmėms arba tiekti elektros energiją tiesiogine linija prie jo prijungtiems asmenims.

(24) Vadovaujantis Elektros energetikos įstatymo 2 straipsnio 17 dalimi, elektros tinklai suprantami kaip perdavimo ir skirstomieji tinklai. Taigi, tik tokia termofikacinės elektrinės veikla, kai pagaminta elektros energija tiekama į perdavimo ir skirstomuosius tinklus, yra pripažinta VIAP.

(25) Atitinkamai, tais atvejais, kai elektros energijos gamintojas savo reikmėms suvartoja elektros energiją arba pagamintą elektros energiją tiekia tiesiogine linija, tokia veikla nėra VIAP.

3. *Dėl Pareiškėjo skųstų nuostatų, taikomų asmenims, iš kurių nerenkamos lėšos už VIAP*

(26) Pareiškėjas skundė reguliavimą, numatantį, kad nuo mokėjimo už VIAP yra atleisti elektros energijos gamintojai, gaminantys elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių, kai ši elektros energija suvartojama savo reikmėms bei ūkiniams poreikiams tenkinti, bei asmenys, iš šių gamintojų gaunantys elektros energiją tiesioginėmis linijomis (Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 20.1 papunktis).

(27) Pareiškėjo nuomone, minėta nuostata teikiama privilegija ūkio subjektams, kurie elektros energiją gamina naudodami atsinaujinančius išteklius ir vartoja savo ūkinėms reikmėms, kitų asmenų, kurie elektros energijos gamybai naudoja kitokius elektros energijos gamybos būdus ir vartoja savo ūkinėms reikmėms, atžvilgiu, kadangi pastarieji už savo suvartotą elektros energijos kiekį privalo mokėti už VIAP¹¹.

4. *Dėl Pareiškėjo skųstos Komisijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. O3-279 patvirtintos Metodikos*

(28) Pareiškėjas skundė Komisijos 2007 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. O3-82 patvirtintos Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų kainos skaičiavimo metodikos 3 ir 4 punktus, numačiusius gamintojų, kurių gamyba įtraukta į VIAP sąrašą, VIAP lėšų nustatymo principus bei

¹¹ Lietuvos pramonininkų konfederacijos 2011 m. kovo 1 d. raštas (bylos 1 tomas, 5 lapas); Lietuvos pramonininkų konfederacijos 2012 m. gruodžio 11 d. raštas (bylos 1 tomas, 168 lapas).

VIAP kainos nustatymo tvarką. Šiuo metu minėtus klausimus reglamentuoja Komisijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. O3-279 patvirtintos Metodikos 7.1-7.4 papunkčiai ir 9 punktas.

(29) Nustatyta, kad Metodika skirta apibrėžti aiškią ir skaidrią VIAP lėšų metinės sąmatos sudarymo ir VIAP kainos kalendoriniams metams nustatymo tvarką bei su VIAP lėšų ir VIAP kainos nustatymu susijusius papildomus reikalavimus. Ja įgyvendinamos Paslaugų teikimo tvarkos aprašo, VIAP lėšų administravimo tvarkos nuostatos.

(30) Pareiškėjas skundė Metodikoje reguliuojamus klausimus, tiesiogiai išplaukiančius iš kitų jo skųstų teisės aktų, kurie šiuo metu numatyti Paslaugų teikimo tvarkos apraše ir VIAP lėšų administravimo tvarkoje. Atsižvelgiant į tai, atskiras vertinimas Metodikos atžvilgiu nėra atliekamas, o tyrimo metu nustatytos aplinkybės, susijusios su atitinkamai tirtomis Paslaugų teikimo tvarkos aprašo ir VIAP lėšų administravimo tvarkos nuostatomis, taikytinos vertinant ir Metodiką Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio atžvilgiu.

5. *Dėl kitų tyrimo metu vertintų Vyriausybės nutarimų nuostatų*

(31) Konkurencijos taryba 2013 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 1S-39¹² papildė atliekamą tyrimą dėl kitų Vyriausybės nutarimų nuostatų, susijusių su VIAP reguliavimu, atitikties Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

(32) Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutarimo Nr. 1035 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjų ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo apimties 2013 metams nustatymo“ 1 punktas nustatė asmenis, kuriems pavedama teikti Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2-7.6 papunkčiuose numatytas VIAP¹³.

(33) Pažymėtina, kad šiuo metu minėtus klausimus reglamentuoja Vyriausybės 2014 m. spalio 15 d. nutarimo Nr. 1091 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikėjų ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teikimo apimties 2015 metams nustatymo“ (toliau – VIAP teikėjų sąrašas) 1 punktas.

(34) Tyrimas taip pat papildytas VIAP lėšų administravimo tvarkos 4 punkto atitikties Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams vertinimu, kadangi remiantis aukščiau minėta nuostata VIAP lėšų administratoriumi gali būti tik valstybės tiesiogiai ar netiesiogiai¹⁴ kontroliuojama energetikos įmonė.

(35) Tyrimo metu buvo analizuojami ir vertinami Energetikos ministerijos¹⁵, LITGRID AB¹⁶, BALTPOOL UAB¹⁷ paaiškinimai bei Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2-7.6 papunkčiuose numatytas VIAP bei VIAP lėšų administratoriaus statusą reglamentuojantys teisės aktai.

¹² Konkurencijos tarybos 2013 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 1S-39 (bylos 2 tomas, 1-3 lapai).

¹³ Elektros energijos gamyba termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir sutaupomas toks kiekis pirminės energijos, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia (7.2 punktas); elektros energijos gamyba nustatytose elektrinėse, kuriose elektros energiją gaminti būtina elektros energijos tiekimo saugumui užtikrinti (7.3 punktas); elektros energetikos sistemos rezervų užtikrinimas nustatytose elektrinėse, kurių veikla būtina valstybės energetiniam saugumui užtikrinti (7.4 punktas); elektros energijos gamybos pajėgumų, strategiškai svarbių elektros energetikos sistemos darbo saugumui ir patikimumui ar valstybės energetinei nepriklausomybei užtikrinti, plėtra (7.5 punktas); strateginių elektros energetikos sektoriaus projektų, susijusių su energetinio saugumo didinimu įrengiant jungiamąsias linijas su kitų valstybių elektros energetikos sistemomis ir (ar) sujungiant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemas su kitų valstybių narių elektros energetikos sistemomis, įgyvendinimas (7.6 punktas).

¹⁴ VIAP lėšų administravimo tvarkos 4.6 papunktis numato, kad netiesiogiai valdoma įmonė turi atitikti valdymo diferencijavimo principus – viena energetikos įmonė ar kelios tame pačiame energetikos sektoriuje veikiančios įmonės negali turėti daugiau kaip 3/4 balsų, suteikiančių teisę priimti sprendimus dėl administratoriaus valdymo ir veiklos teisės aktų nustatyta tvarka.

¹⁵ Energetikos ministerijos 2013 m. gegužės 31 d. raštas (bylos 2 tomas, 10-11 lapai); Energetikos ministerijos 2013 m. birželio 21 d. raštas (bylos 2 tomas, 18-19 lapai).

¹⁶ LITGRID AB 2012 m. gruodžio 17 d. raštas, skirtas Energetikos ministerijai, (bylos 4 tomas, 1-3 lapai); LITGRID AB 2014 m. liepos 23 d. raštas (bylos 2 tomas, 94, 95-96 (išrašas) lapai).

¹⁷ BALTPOOL UAB 2014 m. liepos 11 d. raštas (bylos 2 tomas, 83-87 lapai).

Konkurencijos taryba k o n s t a t u o j a:

(36) Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis nustato pareigą viešojo administravimo subjektams užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę vykdant jiems pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu. Šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus.

(37) Taigi, vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalimi, viešojo administravimo subjektų priimti teisės aktai ar kiti sprendimai vertinami kaip Konkurencijos įstatymo pažeidimas, kai nustatoma šių aplinkybių visuma:

1. viešojo administravimo subjekto teisės aktas ar kitoks sprendimas teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes;
2. dėl tokio sprendimo atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams;
3. skirtingos konkurencijos sąlygos nėra lemtos Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimų vykdymo.

6. *Dėl Energetikos ministro įsakymų*

(38) Konkurencijos įstatymo 28 straipsnio 3 dalies 3 punktas numato, kad Konkurencijos taryba priima nutarimą nutraukti tyrimą, jei tyrimo metu paaiškėja arba atsiranda Konkurencijos įstatymo 24 straipsnio 4 dalyje nurodytos aplinkybės.

(39) Konkurencijos įstatymo 24 straipsnio 4 dalyje numatytos aplinkybės, be kita ko, apima ir aplinkybę, kad skundžiamas viešojo administravimo subjekto teisės aktas ar sprendimas buvo panaikintas, pakeistas ar nustojo galioti iki pareiškimo išnagrinėjimo Konkurencijos taryboje dienos (Konkurencijos įstatymo 24 straipsnio 4 dalies 6 punktas).

(40) Atsižvelgiant į tai, jog Energetikos ministro 2013 m. balandžio 5 d. įsakymo Nr. 1-81 „Dėl kai kurių energetikos ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ atitinkamai 1 ir 2 punktais VIAP sąrašas ir VIAP teikimo tvarkos aprašas buvo pripažinti netekusiais galios, darytina išvada, kad atsiranda pagrindas nutraukti Konkurencijos tarybos atliekamą tyrimą dėl VIAP sąrašo ir VIAP teikimo tvarkos aprašo atitikties Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

(41) Dėl šių priežasčių toliau šiame nutarime atliekamas vertinimas tik dėl Vyriausybės nutarimų ir jų pagrindu patvirtintos Metodikos atitikties Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

7. *Dėl Pareiškėjo skundžiamo kompensavimo už VIAP teikimą gaminant elektros energiją termofikaciniu režimu*

(42) Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2 papunktis numato, kad VIAP gali būti pripažinta tik elektros energijos gamyba termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir yra sutaupomas toks pirminės energijos kiekis, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia. Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 13 punktas taip pat numato, kad pagaminta elektros energija turi būti tiekiamą į elektros tinklus. Taigi, termofikacinė elektrinė, siekdama, kad jos veikla būtų pripažinta VIAP, privalo pagamintą šilumą tiekti į aprūpinimo šiluma sistemą, o elektros energiją – į elektros tinklus. Todėl minėtų kriterijų neatitinkanti elektrinių veikla,

tai yra elektrinių, neužsiimančių elektros energijos ir šilumos kogeneracija ar ja užsiimančių, tačiau pagamintos šilumos netiekiančių į aprūpinimo šiluma sistemas ir (ar) elektros – į elektros tinklus, nėra pripažinta VIAP. Atitinkamai, jos negauna kompensavimo už VIAP.

(43) Tačiau, kaip nustatyta tyrimo metu, remiantis Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 1 dalies 2 punktu, VIAP gali būti pripažinta tik elektros energijos gamyba termofikaciniu režimu kombinuotojo elektros energijos ir šilumos gamybos ciklo elektrinėse, kai šios elektrinės tiekia šilumą į aprūpinimo šiluma sistemas ir yra sutaupomas toks pirminės energijos kiekis, kad bendrą šilumos ir elektros energijos gamybą galima laikyti efektyvia. Vyriausybė, tvirtindama VIAP sąrašą, privalo vadovautis Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 1 dalies 2 punktu.

(44) Taigi, darytina išvada, kad Vyriausybė, patvirtinusi Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2 papunktį ir numačiusi, kad tik tokia termofikacinių elektrinių, kai jos pagaminą šilumą tiekia į aprūpinimo šiluma sistemas, veikla yra VIAP, neišvengiamai vykdė Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 1 dalies 2 punkto reikalavimus.

(45) Kaip minėta, termofikacinėms elektrinėms, siekiančioms gauti VIAP lėšų dalį, poįstatyminiu reguliavimu yra nustatytas reikalavimas pagaminą elektros energiją tiekti į elektros tinklus.

(46) Visgi pažymėtina, kad, remiantis Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, atitinkamoje rinkoje veikiančioms ūkio subjektams turi būti sudaromos vienodos veikimo rinkoje sąlygos, tai yra analogiškose situacijose ūkio subjektai turėtų būti vertinami vienodai, o skirtingose – skirtingai. Todėl, jei tomis pačiomis sąlygomis veikiančios ūkio subjektai yra vertinami skirtingai, tam tikras subjektas ar subjektai gauna privilegijas, tai kiti tomis pačiomis sąlygomis veikiančios ūkio subjektai patiria diskriminaciją.

(47) Tyrimo metu nustatyta, kad termofikacinių elektrinių, atitinkančių Elektros energetikos įstatymo 74 straipsnio 1 dalies 2 punkto reikalavimus, veikla, kai pagaminą elektros energiją ji tiekia į elektros tinklus, yra pripažįstama VIAP. Tais atvejais, kai termofikacinė elektrinė elektros energijos į elektros tinklus netiekia, jos vykdoma veikla nėra pripažįstama viešuosius interesus atitinkančia paslauga. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, jog visos termofikacinės elektrinės, kurios tiekia elektros energiją į elektros tinklus, ginčijamu poįstatyminiu reguliavimu yra vertinamos vienodai – jų veikla yra pripažinta VIAP ir Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio prasme joms nėra teikiamos privilegijos. Kitos termofikacinės elektrinės, kurios nevykdo analogiškos veiklos, tai yra elektros energijos netiekia į elektros tinklus, Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio prasme nėra diskriminuojamos.

(48) Pareiškėjas taip pat teigė, jog termofikacinių elektrinių, kurioms kompensuojama už VIAP, privilegijavimas pasireiškia tuo, jog termofikacinės elektrinės, kurios netiekia VIAP, dar turi mokėti už VIAP (tai yra iš jų renkamos lėšos už VIAP), kai vartoja savo pagaminą ar nusipirktą elektros energiją, ir tokiu būdu remti VIAP lėšas gaunančius asmenis.

(49) Vertinant aukščiau minėtą Pareiškėjo teiginį, pažymėtina, kad Pareiškėjas nepagrįstai lygina dvi skirtingas situacijas, tai yra elektros energijos gamintojų, kurie gamina ar perka elektros energiją, kad ją suvartotų savo ūkiniams poreikiams tenkinti, veiklą su elektros energijos gamintojų, kurie elektros energiją parduoda, o nesuvartoja, veikla. Pirmuoju atveju elektros energijos gamintojai nesiūlo jokios prekės ar paslaugos, tačiau elektrą suvartoja patys savo reikmėms, antruoju – elektros energijos gamintojai vykdo ūkinę veiklą, tai yra parduoda prekę – elektros energiją. Taigi elektros energijos gamintojai, suvartojantys elektros energiją savo reikmėms, ir elektros energiją parduodantys gamintojai, šiuo atveju tarpusavyje nekonkuruoja.

(50) Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, nėra pagrindo konstatuoti, kad reguliavimu, numatančiu, jog iš termofikacinių elektrinių už jų suvartotą elektros energiją surinktomis VIAP lėšomis yra remiamos termofikacinės elektrinės, kurių veikla yra pripažinta VIAP, buvo pažeisti Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimai. Papildomai pažymėtina, kad tuo atveju, jei termofikacinė elektrinė, teikianti VIAP Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2 papunktio prasme, pati perka iš kitų asmenų elektros energiją, ji turi mokėti visą elektros energijos

kainą, įskaitant ir už VIAP, kaip ir visi kiti elektros energiją vartojantys asmenys. Atitinkamai, nėra pagrindo konstatuoti, kad termofikacinės elektrinės, kurioms kompensuojama už VIAP, būtų privilegijuojamos Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio prasme, dėl ko galėtų atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje, kitų termofikacinių elektrinių, kurios neteikia VIAP ir privalo už jas mokėti, atžvilgiu.

(51) Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nėra pagrindo daryti išvadą, kad reguliavimas, skirtas asmenų suvartotos elektros energijos kiekio apskaičiavimo tvarkai nustatyti, pažeidė Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.

8. *Dėl Pareiškėjo skųstų nuostatų, taikomų asmenims, iš kurių nerenkamos lėšos už VIAP*

(52) Elektros energijos gamintojai, gaminantys elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių, yra atleisti nuo mokėjimo už VIAP už savo pačių pagamintą ir suvartotą elektros energijos kiekį, įskaitant ir už iš tokių gamintojų tiesiogine linija gautą elektros energijos kiekį (Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 20.1 papunktis). Pareiškėjo teigimu, minėta nuostata teikiama privilegija ūkio subjektams, kurie elektros energiją gamina naudodami atsinaujinančius išteklius ir vartoja savo ūkinėms reikmėms, kitų asmenų, kurie elektros energijos gamybai naudoja kitokius elektros energijos gamybos būdus ir vartoja savo ūkinėms reikmėms, atžvilgiu, kadangi pastarieji už savo suvartotą elektros energijos kiekį privalo mokėti už VIAP.

(53) Kaip buvo paaiškinta nutarimo (49) punkte, Pareiškėjas nepagrįstai lygina dvi skirtingas situacijas, tai yra elektros energijos vartojimą, kai elektra pasigaminama ar nusiperkama, su elektros energijos pardavimu.

(54) Nėra pagrindo teigti, jog elektros energiją gaminantys ir (ar) ją suvartojantys asmenys, įskaitant asmenis, gaminančius elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių, būtų privilegijuojami Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio prasme, dėl ko galėtų atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje, kadangi elektros energijos vartojimas (ir gamyba, kai ši pagaminta elektros energija suvartojama savo reikmėms) nėra laikytinas ūkine veikla. Tokie asmenys neparduoda prekės – elektros energijos, ir šiuo atveju nekonkuruoja nei tarpusavyje, nei su elektros energiją parduodančiais elektros energijos gamintojais. Atitinkamai, darytina išvada, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 20.1 papunktis pažeidė Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.

9. *Dėl Pareiškėjo skųstos Komisijos 2012 m. rugsėjo 28 d. nutarimu Nr. O3-279 patvirtintos Metodikos*

(55) Atlikto tyrimo metu nenustatyta, kad Pareiškėjo skųstos Paslaugų teikimo tvarkos aprašo ir VIAP lėšų administravimo tvarkos nuostatos atskiriems elektros energijos gamintojams teiktų privilegijas, dėl ko kiti toje pačioje rinkoje veikiantys elektros energijos gamintojai atsidurtų nepalankesnėje konkurencinėje padėtyje. Atsižvelgiant į tai, kad Metodikoje reguliuojami klausimai tiesiogiai išplaukia iš aukščiau minėtų teisės aktų, nėra pagrindo teigti, kad Metodikoje įtvirtintas reguliavimas prieštarauja Konkurencijos įstatymo 4 straipsniui.

10. *Dėl kitų tyrimo metu vertintų Vyriausybės nutarimų nuostatų*

(56) Tyrimo metu buvo nagrinėta, ar VIAP teikėjų sąrašo 1 punktas, kuriuo ūkio subjektams pavedamos teikti Paslaugų teikimo tvarkos aprašo 7.2-7.6 papunkčiuose nustatytas VIAP, ir VIAP lėšų administravimo tvarkos 4 punktas, numatantis, kad tik valstybės tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojama įmonė gali būti VIAP lėšų administratoriumi, atitinka Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus. Tyrimo metu nebuvo nustatyta aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą konstatuoti, jog VIAP teikėjų sąrašo 1 punktas ir VIAP lėšų administravimo tvarkos 4 punktas pažeidžia Konkurencijos įstatymo 4 straipsnį.

(57) Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas ir įvertintas faktines aplinkybes bei teisinį reguliavimą, nėra pagrindo daryti išvadą, jog Pareiškėjo skųstos VIAP sąrašo ir VIAP teikimo tvarkos aprašo nuostatos (šiuo metu perkeltos į Paslaugų teikimo tvarkos aprašą ir VIAP lėšų administravimo tvarką), taip pat Konkurencijos tarybos iniciatyva vertinti VIAP teikėjų sąrašo 1 punktą bei VIAP lėšų administravimo tvarkos 4 punktą pažeidžia Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.

11. Dėl galimos valstybės pagalbos įgyvendinant VIAP finansavimo schemą

(58) Remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 107 straipsnio 1 dalimi, išskyrus atvejus, kai SESV nustato kitaip, „[v]alstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su bendrąja rinka, kai ji daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai“.

(59) Konkurencijos tarybos nuomone, VIAP finansavimo schema, patvirtinta Paslaugų teikimo tvarkos aprašu ir VIAP lėšų administravimo tvarka, gali atitikti minėtą valstybės pagalbos apibrėžimą, kadangi:

(a) VIAP lėšų rinkimas ir perdavimas yra reguliuojami teisės aktais, lėšos surenkamos iš vartotojų ir perduodamos VIAP lėšų gavėjams, kontroliuojant valstybei, kas patvirtina valstybės išteklių buvimo kriterijų. Pažymėtina, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) taip pat yra ne kartą nurodęs¹⁸, kad lėšos, skiriamos elektros energijos gamintojų patiriamoms viešųjų paslaugų teikimo sąnaudoms kompensuoti, laikytinos valstybės ištekliais¹⁹;

(b) tam tikra termofikacinių elektrinių ir elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminančių ūkio subjektų veikla Elektros energetikos įstatymo ir Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo pagrindu yra pripažinta VIAP, atitinkamai, tokia veikla yra remiama VIAP lėšomis, todėl minėti ūkio subjektai gauna finansinę naudą, kurios negautų esant įprastinėms rinkos sąlygoms;

(c) ūkio subjektų rėmimas VIAP lėšomis gali iškraipyti konkurenciją SESV 107 straipsnio prasme. Remiantis Teisingumo Teismo praktika dėl valstybės pagalbos, prielaidą, kad pagalba iškraipo konkurenciją, galima daryti remiantis vien tuo, kad ta pagalba gavėjui suteikiamas pranašumas, nes ja sumažinamos jo išlaidos, kurias jis priešingu atveju būtų turėjęs patirti savo kasdienėje verslo veikloje;²⁰

(d) taip pat pagal Teisingumo Teismo praktiką laikoma, kad parama yra valstybės pagalba SESV 107 straipsnio prasme ne tik tada, kai ji paveikia prekybą tarp valstybių narių, bet ir tada, kai ji gali paveikti prekybą tarp valstybių narių²¹. Net tuo atveju, kai pagalba suteikiama ūkio subjektams, kurie neeksportuoja savo prekių, tačiau tarp valstybių narių vyksta prekyba tokiomis prekėmis, gali būti laikoma, kad pagalba veikia prekybą tarp valstybių narių²². Atsižvelgiant į tai, kad su Europos Sąjungos valstybėmis narėmis vyksta prekyba elektros energija, VIAP lėšų mokėjimas sustiprina ūkio subjektų, kurie gauna VIAP lėšas, finansines pozicijas kitų Europos Sąjungos valstybių narių ūkio subjektų (konkurentų) atžvilgiu. Todėl pagalbos suteikimas gali paveikti prekybą tarp Europos Sąjungos valstybių narių.

¹⁸ Pavyzdžiui, Teisingumo Teismo 2014 m. spalio 22 d. sprendimą byloje dėl *Elcogàs SA* prieš *Valstybės administraciją ir Iberdrola SA* (Ispanija), Nr. C-275/13, 16 p., Teisingumo Teismo 2013 m. gruodžio 19 d. sprendimą byloje dėl *Conceil d'État* (Prancūzija), Nr. C-262/12, 16-37 p.

¹⁹ Teisingumo Teismo 2013 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje dėl *Conceil d'État* (Prancūzija), Nr. C-262/12, 16-37 p.

²⁰ 2005 m. kovo 3 d. Sprendimo *Heiser*, C-172/03, Rink. P. I-1627, 55 punktą.

²¹ Teisingumo Teismo 1988 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Prancūzijos Respublika v Komisija*, Nr. 102/87.

²² Teisingumo Teismo 1999 m. birželio 17 d. sprendimas byloje *Belgijos Karalystė v Komisija*, Nr. C-75/97, p. 49-52; Teisingumo Teismo 1988 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Prancūzijos Respublika v Komisija*, Nr. 102/87.

(60) Remiantis tuo, kas išdėstyta, Konkurencijos tarybai, kaip valstybės pagalbos, kuriai taikomos ES valstybės pagalbos nuostatos, klausimus koordinuojančiai institucijai, kyla pagrįstų abejonių dėl VIAP finansavimo schemos atitikties ES teisės aktų reikalavimams. Tačiau, pažymėtina, kad sprendimą dėl paramos priemonių atitikimo valstybės pagalbos kriterijams ir suderinamumo su bendrąja rinka pagal SESV 108 straipsnio 3 dalies nuostatas yra kompetentinga priimti Europos Komisija. Todėl, Konkurencijos tarybos nuomone, Energetikos ministerija turėtų nedelsiant pradėti VIAP finansavimo schemos ir joje taikomų atitinkamų paramos priemonių derinimą su Europos Komisija.

Vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo 28 straipsnio 3 dalies 1 ir 3 punktais, 24 straipsnio 4 dalies 6 punktu, 45 straipsnio 2 dalimi,

Konkurencijos taryba n u t a r i a:

1. Nutraukti tyrimą dėl viešuosius interesus atitinkančias paslaugas elektros energetikos sektoriuje reglamentuojančių teisės aktų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

2. Rekomenduoti Energetikos ministerijai pradėti viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje finansavimo schemos ir joje taikomų atitinkamų paramos priemonių derinimą su Europos Komisija.

Nutarimas per 20 dienų nuo jo įteikimo dienos, išskyrus šio nutarimo rezoliucinės dalies 2 punktą, gali būti skundžiamas Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Pirmininkas

Šarūnas Keserauskas